

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . **6** frt
Fél évre . . . **3**,
Negyedévre **1** frt **50** kr.
Egy szám ára **12** kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

VERES JÓZSEF.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . **2** frt
Fél oldal . . . **4**,
Negyed oldal . . . **2**,
Ennél kisebb . . . **1**,
Bélyeg külön **30** kr.

Nemzeti theologia, theologusaink képzése, vallástanárok.

Sokat irunk és beszélünk manapság a theologiák egyesítéséről, a theologusok számának apadásáról, az eszközökről, a melyekkel a hiányt pótolni lehetne; kathedráról, de meg azon kívül is halljuk hangoztatni, hogy törekednünk kell arra, hogy nemzeti theológiát alapítsunk. Szép dolog is volna, ha minekünk magyarországi protestánsoknak oly értelemben lehetne nemzeti theológiánk, mint pl. a németeknek a maguké, értem azt úgy, hogy ha a mithologiai tudományos munkásságunkon, a mint a németekén az ő nemzeti sajtóságuk: az alaposság, sokoldalúság, természetünknek megfelelőleg a mi magyar észjárásunk, gondolkodásunk s vele talán a gyakorlati jelleg domborodnék ki, mert nemzeti theológiát más értelemben én képzelni nem tudok, mivel a tudomány egy nemzetnek sem lehet privilegiuma, hanem az emberiség közjava.

Csakhogy ahhoz, hogy nekünk nemzeti theológiánk legyen, sok kell; mindenek előtt az, hogy ne mankón, hanem a saját lábunkon járjunk. Nem azt akarom ezzel mondani, hogy ne tanuljunk másoktól, így a németektől, angoloktól, sőt kívánatos volna, ha mindegyikünk ismerné munkásságukat. Tanuljunk tőlük, de ne utánozzuk szolgálilag. Mert hiába varrunk mi pantallonra, — hogy ezzel a kissé talán drasztikus hasonlattal éljek, — vitézkötést és zsinórzatot, ha a zsinór nemzeti színű is lesz, még sem lesz az magyar nadrág, hanem pantallon. Hiába citáljuk Pfleiderert, Hausrathot, Baurt, Schleyermachert, Weiss-ot, Godet-t és még nem tudom kit, bármilyen ékes magyar nyelvezettel, még sem lesz az sajátunk. Önállóan kell megkezdennünk a tanulmányozást, kutatást, ehhez pedig az kell, hogy arra a niveaura

emeljük theologiai képzésünket, a hol a németeké áll.

Önállóan kutatva, keresve a multban a szálat s ha lehet kutatásunk eredményét azokhoz kötve, igyekezzünk a nemzeti theologia alapját lerakni. Alapját lerakni mondom, mert eddig még alapot sem vetettünk, egyszerűen együtt akartunk haladni a németekkel, a nélkül, hogy megfigyeltük volna, lábunk tulajdonképpen éri-e a földet vagy nem? van-e szilárd talajunk, vagy csak ingoványon járunk?

Mikor most a theologiák egyesítéséről beszélünk, jó volna talán, ha arra is fordítanók figyelmünket, vajjon a mi theologiai képzésünk olyan-e, a mely megadhatja az alapot ahhoz, hogy a ki benne részesül, képes lesz a nemzeti theologia megalapításán munkálkodni? szóval megfelelő céljának? Nincs-e javítani való rajta? S itt ha őszinték akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy igen is, és sok. Mindenekelőtt az a hiánya tűnik első tekintetre is szembe, hogy nincs elegendő szilárd írásbeli alapja. Theológiát művelni, theologiai műveltséget nyújtani pedig e nélkül a szó valódi értelmében nem lehet.

Mit használ az olyan dogmatika pl., a mely nem az íráson gyökerezik, nem annak alapos ismeretéből nő ki, hanem philosophémákon nyugszik, melyeket az idő árja kimos alóla? A rendszer nagyszerűen felépítve, de mi haszna, ha a hitbéli meggyőződést nem erősíti! Vagy mi értelme és értéke van az olyan exegesisnek, melyet alapos nyelvismeret nélkül űznek? Itt csak két tudományról, illetőleg tudományágról szólok, de azt hiszem, hogy az világos, hogy a theologiai tudomány bármely ága alapos írásismeret nélkül, homokon épült alkotvány. Áll ez nemcsak az előbb említett két ágra, hanem a történelmi, de különösen a gyakorlati theológiára is. Az írást is-

merni, még pedig eredetiben, ez az első kellék, úgy lehet azután önállóan kutatni, tanulmányozni.

Nem tudok eléggé csodálkozni, hogy találkozik ma is akárhány, pedig mivel ember, a ki azt mondja: „Minek theologusnak héber nyelv?” Mint falusi pap úgy sem használja! — A theologiai képzés arra tekintettel nem lehet, hogy valaki falusi vagy városi pap lesz-e, vagy plane theologiai tanár, hogy azután ezek mindenikének a szerint nyújtson más és más fokú szakmíveltséget s míg az egyiket egész, másikat fél emberré nevelje. Miért, hol itt a ratio? Egyik nem úgy hirdeti az ígét, mint a másik? Sőt sokkal inkább oda kell törekednie theologiai szakoktatásunknak, vajha minden emberünk úgy lenne kiképezve, hogy tanári széken is (értem a theologiai) megállná helyét. Ez ad az embernek aztán önbecsülést, emeli önérzetét, a nélkül, hogy a gyakorlati képzés szenvedne vele, mert az valójában úgy is csak az életben kezdődik. Hogy theologiai képzettségének minden oldalát használja-e a falusi pap vagy nem? az az ő dolga, de a szakoktatásnak fel kell őt szerelni mindazzal, a mire esetleg szüksége lehet.

Valamely textus homiletikai feldolgozásánál hogyan lehet a nyelvi ismereteket értékesíteni, arról rövid gyakorlatomban is meggyőződtem. Többször előfordult az az eset, hogy a Károli-féle fordításban valamely szó nem megfelelőleg volt visszaadva, holott azon fordult meg az értelem: elővettem az új testamentom eredeti szövegét, még pedig úgy a recepta, mint a legújabb Gebhardt-féle kritikai kiadást, a latin Béza-féle fordítást, a Luther-féle németet, a tótót, illetőleg csehet, a francziát, sőt még a Delittsch-féle héber fordítást is megnéztem és így hasonlítottam össze, melyik fordítja hivebben s értettem meg a hibásan fordított szót. Ha több nyelvet tudnék, még többel operálnék. A ki nem érzi szükségét ennek, ha nem teszi, ellene kifogást tenni nem lehet, s azért a héber nyelv tanítását eltörölni, szerintem nem helyes.

Szükségünk volna egy magyar nyelvi, gyakorlati czélra szolgáló írásmagyarázatra, talán ezt az eredeti nyelv ismerete nélkül fogjuk megcsinálhatni? Bizony nem! Németben, tótban van ilyen, magyarban nincs, eltekintve egyes könyvekre vonatkozó inkább kísérletektől. Nem kevésbé lepott meg, midőn egy lelkésztől hallottam, hogy úgy nyilatkozott, hogy el kell csapni a hé-

ber bibliát s használni egyszerűen a magyar fordítást. Ha ezt tennők, — a mitől Isten ments, — akkor megtagadnók a protestantismus alapelvét, hátrább lennénk a pogányos jellegű renaissance-nál, — egy lépés még: szentesitenünk kellene a fordítást, vagy csak használatban is az eredeti fölé emelni s lenne nekünk is vulgatánk s lemondanánk a katholicizmusban.

Míg külföldön szakadatlanul foly a munka, a kutatás s a bibliának napról-napra tökéletesebb kritikai kiadásai jelennek meg, mi lanyhán veszszük a biblia nyelveinek ismeretét. Tanítsuk intensívebben a héber és új testamentomi görög nyelvet. S itt térek át a vallástanárok kérdésére.

Németországban azt, a ki theologiai pályára készül, a gymnasiumon látják el héber nyelvtani ismeretekkel s helyesen, mert az akademia, illetőleg az egyetemi facultás nem arra való, hogy nyelvre oktasson, ott már kész nyelvtani ismeretekkel kell dolgozni, ez volt egyik honi tanárom szava is s igaza volt! A mit Németországban meg tudnak tenni, miért ne tehetnők meg azt mi is? Ha majd eljő az a boldog idő, mikor minden gymnasiumunknak meg lesz rendes vallástanára, a ki az intézetnek papja, lelki gondozója is lesz, akkor azokat, a kik theologiai pályára készülnek, VII—VIII. osztályon át heti egy órában könnyen megismertetné a héber nyelvtan és az új-testamentomi görög nyelv elemeivel. A többi tárgyak mellett, a miből a vallástanárnak vizsgáznia kell, hogy képesítését megnyerje, könnyen meg lehetne vizsgálni ezen tantárgyakból is. Ha Németországban, hol túlterhelés miatt még inkább lehetne ok panaszra, mint nálunk, a vallásoktatást annyira viszik, hogy olyanok, kik nem theologiai pályára készültek, gymnasiumi tanulmányaik elhagyása után évek mulva citálják az Angustanat latinul, vagy a római levélből eredetiben, akkor annyit nálunk is meg lehet követelni azoktól, kik theologiai pályára készülnek, hogy a fentemlített két nyelv grammatikális ismereteit a theológiára magokkal hozzák, annál is inkább, mert theologusaink nagy része felekezeti gymnásiumainkból kerül ki. De hát ha nem lenne valamely gymnásiumon olyan, a ki theologiai pályára készül? A felelet az rá: a mikor nincs kinek, azt a két nyelvet nem adnák elő, de azért a tanár ismeretei nem vesznének kárba, sőt közelebb állana azzal is a theol. tudományhoz. Különben oda kellene töre-

kedni, hogy theologusaink száma annyira növekednék, hogy az e pályára készülőkől intézetenkint 3—5 esnék évente. Lejebb majd ennek is egyik módját említem. Az olyanoktól pedig, a kik ilyen nyelvi előkészület nélkül mennének theologiára, utólagos, illetőleg felvételi vizsgát kellene követelni.

A theologiai tanulmányozást teljesen az akadémiai szabadság alapjára fektetni s nem paragrafusként, a hogy némely intézetben dívik, colloquáltatni, a minek úgy sincs haszna (tapasztalásból tudom), hanem a vizsgát szigoruan venni s akkor „hadd hulljon a férgese.“ — Megkedveltetni az ifjúval a tudományt, benne ambíciót ébreszteni, hogy a képzettségre is adjon valamit.

Ehhez azonban „nervus rerum“ kell. Először is a tanárokat olyan helyzetbe kell hozni, hogy azok csupán szaktudományuknak éljenek, a papi pályán pedig tisztességes megélhetést biztosítani annak, a ki rá lép, úgy hogy a lelkész ne legyen kénytelen paraszt lenni, hogy megélhessen, hanem jusson a fizetésből arra is, hogy ha valami szakba vágó könyv jelenik meg, azt megszerezhesse, sőt maga is hozzá ülhessen az íróasztalhoz és forgassa a tollat, ha Istentől adott tehetsége van hozzá s ha ideje, lelkészi foglalkozása engedi. Ne legyen neki pusztán papiroson 800 frt minimuma, hanem kvalifikációjának megfelelőleg legalább 1200 frt biztosított fizetése, mint rendes lelkésznek, mint a „Debreczeni prot. lap“ helyesen követeli s nyugdíj tekintetében az egyház ne helyezze egy sorba az egyházfival és harangozóval, a kiknek a nagy harang fizeti a nyugdíjat, mert az a dolog rendje, hogy az adja a nyugdíjat, illetőleg biztosítsa, a kit az ember szolgál, a mint e b. lap 47. számában Kovácsy lelkész úr helyesen jegyzi meg. Egy csöppet sem méltányos az egyháztól, hogy nem törődik vele, vajjon lelkésze a saját erejéből tagja-e valamely nyugdíjintézetnek vagy nem? Ha ezt rendezzük, akkor talán számíthatunk arra, hogy minden intézetünkre legalább 3—5 theologiára készülő ifjúnk lesz. De honnan, miből? Ha másképen nem, követelnünk kell az 1848. XX. t. cz. végrehajtását egész erélyel, a mihez jogunk van s a mi nem oly alamsznerű adomány lenne, mint a jelenlegi államsegély, de mindenesetre tennünk kell valamit, mert hiába akkor az újonnan felállítandó fakultás, mely akadémiai fokozatokat is osztana, ha nem

lesz kit képezzünk benne s ha nem lesz, kinek oktatása végett javítsuk theologiai képzésünket. Hiába is ír bárki bármit, ha nem lesz, a ki és a miből megvegye, nemzeti theologiáról pedig ne álmodozunk addig, míg a betevő falat miatt magának a lelkésznek kell a földet túrni.

FRENYÓ LAJOS.

Felelet a „kérdés“-re.

E lap 30. számában egy valaki abból a nézetből kiindulva, hogy az egyházi alkotmányban az egyházközségi közgyűlés, képviselőtestület, egyháztanács, községi hatáskör nincs elég határozottan elosztva, kérdést támaszt ezen hatáskörök iránt. Bátorokodom e kérdésre szerény véleményem kifejezést adni, nem azért, mivel az egyházi alkotmánynak az egyháztanácsról szóló szakaszai szerkesztésére több befolyásom lett volna, mint akármelyik más zsinati tagtársaknak, hanem mivel az ilyen kérdésekkel előszeretettel foglalkozom.

A kérdést tevő azzal kezdi, hogy közgyűlés, képviselőtestület, egyháztanács és egyházközség három szerve az önkormányzatban. Ezt ily általánosságban nem lehet mondani, csak egy kis, de fontos megszorítással, melyben a támasztott „kérdés“ sarkpontja is rejlik. E sarkpont abban áll: van-e az egyházközségben 300-nál több közgyűlési tag. (48. §. 41. §.) Közgyűlés és egyháztanács minden egyházközségben szerve az egyházkormányzatnak, a legkisebbik egyházközségben ép úgy, mint a legnagyobbikban; képviselőtestületet alkotni csak azon egyházközségnek van joga, melyben a közgyűlési tagok száma a 300-at meghaladja. A képviselőtestület alkotásának szabadsága, joga nem általános szabály, hanem a kivételekhez tartozik. Czélszerűségi szempontokból engedi meg az egyházi alkotmány a népesebb egyházközségeknek a képviselőtestület alkotását, mivel, mint a zsinaton is a világi elnök többször felsóhajtott, nagyon nehéz 120 okos emberrel birni, hát még 300-nál több tagból álló gyűlést vezetni!

A mely egyházközségben tehát a jogosult közgyűlési tagok száma a 300-at túl nem haladja, abban az egyházközségi közgyűlésnek az egyházi alkotmány 44. §-ában megállapított hatásköre meg nem csorbítható. És a közgyűlés megválasztja az

egyháztanácsot (44. §. b.); ennek hatáskörét az egyházi alkotmány korlátai közt az egyházközség szabályrendelet útján állapítja meg. (56. §.) Ezen korlátok egyike az, hogy az egyháztanácsnak hivatását az egyházközség kisebb jelentőségei belügyeinek elintézése képezi. (55. §.) — Melyek legyenek ezen kisebb jelentőségű belügyek, azt az egyházi alkotmány első része fel nem sorolja. De az egyháztanácsnak az egyh. alkotmány 240—273. §-aiban körülírt teendői alapján azon elvre lehet következtetnünk, hogy az egyháztanács hatásköre főkép ebben összpontosul: előkészíteni a közgyűlés elé terjesztendő ügyeket és gondoskodni a közgyűlés határozatainak végrehajtásáról, hogy az egyházban és iskolában minden helyesen és jó rendben történjék. (54. §.) Ezen élő alapon kell megállapítani az egyháztanács teendőit. És a hol az egyházközség szabályrendeletében ezen alapról le nem tér, ott az egyházmegye, melynek kötelessége az egyházközségi közgyűlés jog- és hatáskörének épségben maradása felett őrködni, (15. §.) a szabályrendelet jóváhagyása elé nem fog akadályokat gördíteni. — Bizonyos intézkedési joga is mindig volt az egyháztanácsnak és kell is, hogy legyen, — mert egyházközségi közgyűlést nem lehet minden perczen és minden csekélységért tartani; de az egyháztanácsnak ezen intézkedése mindig a közgyűlés utólagos jóváhagyásának reményéhez van fűzve. Közelebről megállapíthatni a szabályrendeletben azt is, hogy ezen intézkedéseiben mily összeg erejéig terhelheti meg az egyházközség pénztárát. És az egyházmegyének dolga ezen megállapodások megbírálásánál őrködni a felett, hogy a közérdek mily mértékben teszi kívánatosná a hatáskör illetén kitégítését. Én az eljárásnál azt tartanám zsinórmértékül, hogy a hol az egyháztanács tagjainak száma nagyobb, a hol tehát az egyházközség közvetett befolyása nagyobb és a hol ennél fogva a felelősség terhe többeknek vállára nehezül, ott nagyobb hatáskört lehet az egyháztanácsnak engedni, mint a hol az egyháztanácsosok száma kisebb. De a közgyűlésnek a 44-ik §-ban fentartott jogokat az egyháztanácsra szabályrendeletileg átruházni nem lehet, sem a 44. §. c. f., sem az e. h. i. pontok alatt megnevezetteket; mert az egyházközség saját szerű helyi viszonyainak rendezésére törvényes hatáskörében és az esperesség jóváhagyása mellett csak oly rendszabályt alkothat, mely az egyházi törvényeket nem sérti. (16. §.) És ezzel megfeleltem

a kérdést tevőnek első kérdésére, vajjon lehet-e (már t. i. oly egyházközségben, melyben a közgyűlési tagok száma nem haladja meg a 300-at,) az egyháztanácsra ruházni a kisebb jelentőségű belügyeknek elintézésén kívül más ügyeket is, például a 44. §. e. h. i. és c. f. pont alatt az egyházközségi közgyűlés számára fentartott jogokat. Tagadólag kellett válaszolnom. Ennél fogva a kérdést tevőnek második kérdése: „vajjon ha a közgyűlés ilyen jogokat kisebb testületre akar átruházni, az a kisebb testület már egyháztanács nem, de csak képviselőtestület lehet-e?“ — magától elesik.

A kérdést tevőnek azon további kérdésére: „hol végződik az egyháztanács és hol kezdődik a képviselőtestület hatásköre?“ egyelőre az a válaszom: a képviselőtestület hatásköre kezdődhetik (permissive mondom) ott, a hol az egyházközségi közgyűlés jogosult tagjainak száma meghaladja a 300-at. Előfordulhat ugyan ily népesebb egyházközségben az az eset is, hogy az egyházközségi közgyűlés minden jogot, melyet az alkotmány 44. §-a adott neki, magának tart fenn. Ily esetben az egyháztanács hatáskörét az egyházközségnek csakis kisebb jelentőségű belügyeinek elintézése képezné, mint a legkisebb egyházközségekben, no meg az egyházi alkotmány 240—273. §-aiban körülírt teendők. Czélszerűnek, kívánatosnak nem tartom az ilyen állapotot, és nem szeretném egy a 300-at meghaladó jogosult tagokból álló közgyűlésnek tanácskozásait vezetni, a hol annyi a fej és annyiféle az értelem! — Előfordulhat ily népesebb egyházakban azon eset is, hogy az egyházközségi közgyűlés él azon jogával, mely szerint szabályrendeletileg átutalja az egyháztanácsnak hatáskörébe az egyházközségi közgyűlés hatásköréről szóló 44. §. e. h. i. pontjai alatt felsorolt ügyeket, valamint a helyi szabályzat megállapítását, mint a mely ügyek behatóbb tanácskozást igényelnek. Ekkor az egyháztanács választott tagjainak száma 60-nál kisebb nem lehet. (51. §.) Az egyháztanács ezen ügyek elintézésében a közgyűlés megbízásából jár el, és a közgyűlésnek jelentést tenni köteles. Más ügyek elintézését azonban, mint a melyek az 55. §. 44. §. e. h. i. pontjai, s illetve 240—273. §§. vannak felsorolva, az egyháztanács hatáskörébe át nem utalhatni.

Ezen felhozott két esetben az egyházközségi önkormányzat szerve a közgyűlés és a közgyűlés

által alkotott egyháztanács, mely az első esetben szűkebb, a másodikban tágabb hatáskörrel van felruházva. Es hatásköre, azt hiszem, elég szabatosan van megjelölve az egyházi alkotmányban.

Ha a népesebb egyházközség, melyben a tanácskozássra jogosult egyháztagok száma a 300-at meghaladja, azon meggyőződésre jut, hogy a 300-nál többen együtt bajjal tanácskozhattak és kisebb testületre akarja átruházni nagyobb jelentőségű belügyeinek elintézését is, akkor jogában áll az esperesség és az egyházkerület által jóváhagyandó szabállyal képviselőtestületet alkotni, mely a közgyűlésnek fentartandó lelkészválasztást és a képviselőtestület választását kivéve, a közgyűlés jogaiba lép s annak minden teendőjét elvégzi, jelentéstételrel a közgyűlésnek nem tartozik. A képviselőtestület választott tagjainak száma 60-nál kisebb nem lehet. (48. 51. §§.) Ekkor az egyházközségi önkormányzat szervei: a) az egyháztanács a kisebb jelentőségű belügyek elintézésére; b) a képviselőtestület, mely a lelkészválasztáson és a képviselőtestület választásán kívül az egyházközségi közgyűlés minden teendőjét elvégzi, (tehát elvégzi az egyháztanács választását is, és — hogy a kérdést tevőnek egyik kételyére határozott véleményt nyilvánítsak — elvégzi a tanító választását is;) végül c) a közgyűlés, a lelkészválasztásra s a képviselőtestület választására.

Mindezek nyomán az egyházközség önkormányzati szerveinek hatáskörét némi eltéréssel a kérdést tevőtől, a következőkép jelölöm meg. Az egyházi alkotmány szerint lehet: A) ott, a hol a közgyűlési tagok száma a 300-at meg nem haladja, 1) közgyűlés a 44. §. teljes hatáskörével a—i. 2) egyháztanács az 55. §. és 240—273. §-ok hatáskörével; B) ellenben ott, hol a közgyűlési tagok száma a 300-at meghaladja, lehet. 3) közgyűlés a 44. §. hatáskörével, 4) közgyűlés a 44. §. e. h. i. pontokban körülírt teendők nélkül, 5) közgyűlés csakis a lelkész és a képviselőtestület megválasztásának jogával 48. §. szerint, és ezek folytán, 6) egyháztanács csakis az 55. 240—273. §-okban körülírt hatáskörrel, 7) egyháztanács az 55, a 240—273. §-okban és a 48. §. szerint a 44. §. e. h. i. pontjaiban jelzett teendőkkel, 8) képviselőtestület a 48. §-ban megállapított jogokkal és köteleességekkel.

Képviselőtestület szűkebb (vagy tágabb) hatáskörrel szabállyal felruházva a 48. §. szerint nem lehet. Ezen 48. §. azon egyházköz-

ségeket, melyekben a közgyűlési tagok száma a 300-at meghaladja, feljogosítja, hogy az egyházközségi közgyűlés hatásköréről szóló 44. §. e. h. i. pontjai alatt felsorolt ügyeket, valamint a helyi szabállyal megállapítását az egyháztanács hatáskörébe utalhassák, vagy hogy képviselőtestületet alkothassanak, a mely a közgyűlésnek fentartott lelkészválasztást és az egyháztanács, illetőleg a képviselőtestület választását kivéve, a közgyűlés jogaiba lép s annak minden teendőjét elvégzi. Ha tehát az ily nagyobb egyházközség nem akar lemondani a 44. §. a. b. c. d. f. g. pontjaiban megállapított teendőiről és jogairól, akkor szabállyal akkép intézkedik, hogy nem választ képviselőtestületet, hanem egyháztanácsot a 48. §. szerinti hatáskörrel. De ezen esetben évenként legalább egy közgyűlést kell tartania. — Cél-szerű-e ez, tanácsos-e, fontolják meg, midőn a szabállyrendeletet megállapítják. A mely nagyobb egyházközségben ellenben jobbnak találhatik, csak is a lelkész és a képviselőtestület megválasztását fentartani a számos tagból álló közgyűlésnek, ám alkossanak képviselőtestületet; és hogy az egyházközség közakarátának érvényesülése annál nagyobb mértékben biztosítható, ám állapítsák meg a képviselőtestület választott tagjainak számát minél nagyobbra. De ha egyszer az egyházközség önkormányzati szervül a szabállyzatba képviselőtestület van felvéve, ez a lelkészválasztáson és a képviselőtestület választásán kívül a közgyűlés jogaiba lép és annak minden teendőjét elvégzi. És ezen esetben csakis a lelkészválasztás és a képviselőválasztás ügyében tartandó s tartható közgyűlés. A lelkészválasztáskor a kijelölés jogát szinte a közgyűlés gyakorolja-e vagy a képviselőtestület, vagy az egyháztanács, azt a lelkészválasztásról szóló egyházkerületi szabállyrendelet keretében kell megállapítani. — Ezzel megfeleletem a kérdést tevőnek utolsó kérdésére is: „lehet-e képviselőtestület szűkebb vagy tágabb hatáskörrel felruházva a 48. §. szerint?” Tagadólag kellett válaszolnom; mert a 48. §. nem engedőleg (permissive) mondja, hogy a képviselőtestület a közgyűlésnek fentartott lelkészválasztást és az egyháztanács, illetőleg a képviselőtestület választását, a közgyűlés jogaiba léphet és annak minden teendőjét elvégezheti, esetleg ezen teendőknel kevesebbet is; hanem félreérthetetlen szabatossággal jelöli meg a hatáskört, melyen túl nem terjeszkednie, melyen innen maradnia nem szabad. Az

egyházi alkotmány tehát az egyházközségi közgyűlés önkormányzati jogát, szabadságát nagy gondnal óvja, védi; annak megszorítását csak oly egyházakban engedi meg, melyekben a közgyűlési jogosult tagok nagy száma, tömege, a szabad mozgást gátolhatná; és itt is magának az egyháznak kezdeményező akaratához köti a jogok egy részének átutalását, kisebb, de az egyházközségi közgyűlés által választott testület körébe.

KUND SÁMUEL.

BELFÖLD.

A barsi ág. h. ev. egyházmegye lelkészei augusztus 2-án gyűltek össze Lévára lelkészi értekezletre. Ezen egyházmegye lelkészei eddig csak az egyházmegyei gyűlés alkalmával találkoztak egymással, mert a nagy távolság, mely őket egymástól elválasztja, lehetetlenné tette a testvéries összejöveteleket. A léva-gr.-berzenczei vasútvonal legalább részben közelebb hozta egymáshoz az elszigetelten élő testvéreket, úgy, hogy ez évben már az egyházmegyei közgyűlést megelőzőleg össze jöhettek s megbeszélhették bizalmasan az őket érdeklő ügyeket.

Egyik legfontosabb teendője volt az értekezletnek, hogy tárgyalás alá vette a Gyurácz-féle alapszabály-javaslatot, melyet kevés módosítással el is fogadott. Az értekezlet a 2. pontot kihagyta, mivel kis egyházmegyénk lelkészei több körbe fel nem oszthatók. A 4. pont a) részét így módosítja az értekezlet: „évenként legalább egyszer, lehetőleg az egyházmegyei gyűléssel kapcsolatban nyilvános értekezletet tart.“ A tagsági díj 2 koronában állapított meg. A 11. pontot, mint a 10-nek folyományát, kihagyta az értekezlet, úgyszint a 19. pontot. A 22. pontnál hozzátette, hogy a felterjesztés az esperes útján történjék. A 27. pont utolsó mondatát: „s neki a jegyzőkönyv egy példányát mindenkor megküldi,“ az értekezlet törölte, a 28. pontot pedig teljesen kihagyta. Kihagyta még az értekezlet a 30. pontot is s helyébe azt mondta ki, hogy az évi jelentés a kerületi lelkészi értekezlethez küldendő be. Hiánynak találta az értekezlet az alapszabály-javaslatot éppen abban a tekintetben, hogy az egyházmegyei lelkészi értekezletnek a kerületi lelkészi értekezlethez való viszonyát nem állapítja meg.

Beható megbeszélés tárgyát képezte még az egyetemes nyugdíjra vonatkozó szabályrendeleti javaslat, a szórvány-ügy és a missió ügye, mely kérdések másnap az egyházmegyei közgyűlést foglalkoztatták.

A barsi ág. hitv. ev. egyházmegye közgyűlése f. hó 3-án volt Nemesényben, Kosztolányi Sándor egyházmegyei felügyelő házában. — Raab Károly főesperes terjedelmes évi jelentésének meghallgatása és tudomásvétele után, az egyházmegyei közgyűlés szívből üdvözölte a főesperest egyházkerületi gyámintézeti elnökké való megválasztatása alkalmából — Fontosabb tárgyak voltak még: 1. A tanítóválasztásra vonatkozó szabályrendeleti javaslat, melyen a közgyűlés kevés változtatást tett. 2. A múlt évi kerületi közgyűlés észrevételei, illetőleg módosításai a felterjesztett egyházmegyei szabályrendeletekre. Mivel a közgyűlés meggyőződése szerint a kerületnek csak azt lett volna szabad bírálat alá venni, vajjon a szabályrendelet egyes pontjai nem ellenkeznek-e a zsinati törvényekkel; s mivel a kerületi közgyűlés ennél sokkal megszembmenő változtatásokat tett a szabályrendelet egyes pontjaiban: az egyházmegyei közgyűlés a leérkezett munkálatot kiadja a szabályrendeleti bizottságnak, hogy a kerület módosításaira tegye meg észrevételeit. 3. Örömmel üdvözölte a közgyűlés az egyetemes lelkészi nyugdíjintézetre vonatkozó szabályrendeleti javaslatot, melyet Bándy Endre előadó ismertetett, azonban úgy az egyházaknak, mint a lelkészeknek megterhelhetőségét súlyosnak találja s azt óhajtja, ha legalább az egyházak között a teher a népesség arányában oszthatnák fel. 4. A biztosítási díjakból nyerendő 40%-nyi osztalékból az egyházmegye legfeljebb 10%-ot hajlandó a kerületnek átengedni.

A gyámintézeti közgyűlés tudomást szerzett a gyűjtések eredményéről, a felsőbb gyámintézetekhez szóló kérvényeket ellátta ajánlatával, a szabad rendelkezésre álló összeget a lévai egyháznak adta iskola — illetőleg vallástani tanterem — építésre. Végül Raab Károly egyházi elnök bejelentette, hogy kerületi gyámintézeti elnökké megválasztatván, egyházmegyei gyámintézeti elnöki állásáról lemond s az egyházakat már fel is szólította, hogy ezen állás betöltésére vonatkozólag adják be szavazataikat. Erre egy két tagú bizottság az egyházak zárt levélben beküldött szavazatait felbontotta s konstataulta, hogy Bándy Endre lévai lelkész választott meg egyházmegyei gyámintézeti elnökké. A megválasztottat a főesperes meleg szavakkal üdvözölte; az új elnök pedig azon ígérettel foglalta el állását, hogy Isten segítségével tevékeny részt fog venni a gyámintézet samaritanusi munkájában.

Az arad-békési esperesség ez évi rendes közgyűlését aug. 3-án tartotta meg a mezőberényi II-ik kerületi egyházban.

A mezőberényi két egyház, valamint Mezőberény községe is, ez alkalomból, aug. 2-án, valóságos örömmünnepet ült, midőn oly fényes vendéget, mint az esperesség felügyelőjét dr. Zsilinszky Mihály államtitkárt fogadhatott falai

közé. A vasútnál a II-ik kerületi egyház lelkésze ifj. Jeszenszky Károly fogadta őt nagy sokaság jelenlétében, mit az államtitkár megköszönvén, hosszú kocsisorban bevonultunk a fellobogózott városba. A lelkészlakon ünnepi díszben a lányok virágokkal vartak s a presbyteri teremben ezután úgy az egyházak, valamint a politikai község küldöttségeinek üdvözlését fogadta. Legszebb volt azonban amaz üdvözlés, mellyel öméltóságát a m.-berényi II. ker. egyház nyugalomba vonult lelkésze — (vajjon mennyi víz fog addig lefolyni a Dunán, míg hazánkban jó nyugdíjba vonult lelkészekről irhatunk, csak olyan nyugdíjba is, mint a tanítóké?) — id. Jeszenszky Károly, az ev. lelkészi kar eme Nestora s példányképe üdvözölte, a melyre a választ öméltósága csókkal pecsételte meg.

Ugyancsak e napon, aug. 2-án, d. e. tartotta meg az esp. iskolaszéke gyűlését, d. u. pedig az esp. gyámintézet ülésezett, melyen a világi elnököt, dr. Fábry Sándor alispánt, fájdalommal nélkülöztük. Gyámintézetünk az egyetemes gyámintézeti elnökséget illetőleg b. Radvánszky Béla és Sárkány Sámuel püspök úrra, a bányakerületi egyh. gyámintézeti elnökséget illetőleg pedig Laukó Károly kecskéméti lelkész úrra adta szavazatát.

Aug. 3-án a közgyűlést megelőzőleg gyámintézeti istentisztelet tartatott, melyen a nagyszámú híveknek Szeberényi Lajos Zs. b.-csabai lelkész (Márk XII. 41—44. alapján) tartott nagyhatású beszédet, melyet is a közgyűlés, mint a gyámintézeti beszédek remekét, a jegyzőkönyvben függelékül kinyomatni egyhangulag elhatározta.

Istentisztelet végeztével az egyházmegyei felügyelő nagyszabású beszéddel, melyben különösen a gazdag alföldön s ép a protestánsok közt fellépett socialismus alap-okával: a vallástalansággal foglalkozott, az esp. közgyűlést megnyitotta.

Ezután Koren Pál esperes az esperesség területén az egyházi élet minden legkisebb mozzanatára kiterjeszkedő évi jelentését olvasta fel.

A gazdag tárgysorozat legfőbbjeiről a következőket tartom érdemesnek a nagy közönséggel megismertetni.

A szarvasi tanítóképzőnek, ezen egész alföldünk egyedüli ev. tanítóképzőjének felvirágzása ügyében az igazgató felvilágosítása után elhatározatott, miszerint a kerületnél annak a kerület kezébe való átadása lehetőleg sürgettesék.

A b.-csabai egyház az állammal kötendő szerződését, melynek alapján a b.-csabai egyház algymnasiuma 100,000 frt egyszersmindenkori építkezési s évi 16,000 frt segély mellett főgymnasiummá lesz, minek ellenében az állam a 13 rendes — köztük van a vallástanárs is, a mit Szarvason elfelejtettünk volt — tanár közül 5-nek a kinevezési jogát magának tartotta fenn, egye-

bekben az egyház jogait épségükben hagyta, jóváhagyás végett a kerülethez, illetőleg az egyetemes gyűléshez pártolólág felterjeszti.

Mult évi esp. gyűlés ama kapcsán, mely szerint az egyes egyházak az iránt nyilatkoztak, hogy a legközelebb 20 év alatt reménylhetőleg hány új iskola felállításának szüksége állhat be. s hogy ezen iskolák költségeit honnan reménylik fedezni, egyházmegyénk elhatározta, hogy a kerület útján az egyetemes közgyűlés által a kormánytól 1848. évi XX. t.-cikknek megfelelő dotatitot követeljünk egyházunk számára, hogy t. i. iskoláinknak az állam által való segélyezése ne 50—60 frtban állapittassék meg évenként, a mi egyházunkra megszegyenítő, hanem adjon az állam egyetemes egyházunknak oly évi állandó rendes dotatitot, hogy ezzel egyházunk iskolaügyét régi hírnevére felvirágoztathassa.

Módosította továbbá esp. segélyegyletének alapszabályait is.

Nagyobb vitát idézett elő a b.-csabai most létesített 3-ik központi lelkészi állás híványa. A közgyűlés végre is, daczára annak, hogy e hívány nem foglalja magában a nagy b.-csabai egyház lelkészi körökre való beosztását, — sőt jövedelmének alapját tekintve, azt majdnem lehetlenné teszi — amennyiben ez is már egy lépéssel közelebb hozza az egyházat ahhoz, hogy elegendő lelkészszel láttassék el, jóváhagyta.

Elvetette azonban Szeberényi Lajos Zs. b.-csabai lelkész abbéli indítványát, mely szerint az olyan egyháztag, a ki egyházát azzal, hogy akár reversalist adott, akár pedig házasságát egyházilag meg nem áldatta, meggyalázta: mindentéle egyházi tisztségből — nemcsak felügyelőség, de keresztatyaságból is — kizárassék. esperességünk ezzel ama szilárd hitét akarta nyilvánítani, miszerint nem hiszi, hogy akadna egy ev. hívő is, hogy ilyet tenne, s akadna egy egyház is, mely az ilyen embert hivatallal tisztelné meg. Másrészt pedig azzal is érveltek ez indítvány ellen, hogy zsinati törvényünk szellemével ellenkezik. Ámde, a ki egyházát reversalis adásával megveti, kénytelen-e azt az egyház kebelében megtűrni? De micsoda szülői szeretet is az, a ki gyermekeit az általa helytelennek tartott egyháznak adja, az ilyen helyesebben cselekednék, ha maga is kilépne.

Külömben adja az ég, hogy ilyen eseteink ne forduljanak elő. k. s.

Nők érettségi tanfolyamon. A barcsay-utcai állami gymnasium külön épületében az igazgatóság felügyelete alatt szeptember elején tanfolyam nyílik meg oly nők számára, kik az érettségi vizsgálatra akarnak előkészülni. A tanfolyam a tanítóképzőt végzett nők számára két, a polgári iskolát végzetek részére pedig három évből fog állani. A tanfolyamra már most lehet beiratkozni.

100 éves templomi örömnepély. A szepesmegyei holló-lomniczi ág. hitv. evang. egyház f. é. aug. 11-én örömnepet ült, — az Isten szent hajlékának 100 éves emlék- s örömnepét. A hosszantartó borús s esős idő után e napon az ég is ünneplő ruhát öltött magára: kiderült, s már korán reggel számos hitsorsos zarándokolt a szomszédos községekből az ünneplő egyház felé, hogy ők is örvendezhessenek az örvendezőkkal.

10 óraker megkondultak a harangok, a hívők tódultak a szent hajlékba, melyben csakhamar még az utolsó állóhely is elfoglaltatott, úgy hogy sokan kénytelenek voltak megelégedni a nyitott ajtókon s ablakokon át egy-egy betekintést a felékesített istenházába nyerhetni s abból a mi benne történt, egy-egy hangot elleshetni.

Schönviszner János főesperes az első bevezető ének után az oltár elé lépett s ismert ékesszólásával mondta el az avatási beszédet, — megható, magasztos, a szíve mélyéből eredő s a szívek mélyébe szálló volt az, — úgy tetszett, mintha e ritka nap behatása alatt a szónok ajkain keresztül a régen elhunyt atyák s anyák az övékhez hasonló hithűség és hitbuzgóságra kérték, intették volna az utódokat; nem csoda tehát, hogy a beszéd folyamán nem egy szembe ismételve lopódzott be egy-egy csillogó gyémánt gyöngy — a meghatottság könnye.

Az „Erős várunk a mi Istenünk“ eléneklése után Faix Mihály helybeli lelkész lépett a szószékre s az 50 zsoltár 14 verse alapján tartotta a jól átgondolt, valóban szép szentbeszédet, melyben a 100 éves emléknepély intéseit: Hálát adjatok az Úrnak mindazokért, a miket veletek tett, és tartsátok meg fogadalmatokat, mikkel tartoztok a Fölségesnek, meghatóan, lelkesen szívére kötötte a hitbuzgó atyák utódainak.

Az ünnepélyes hangulatot nagy mértékben fokozta még a topporeczai tanítói kör által előadott szép karének is.

Maga a szent hajlék kívül-belül új ékességben mutatkozott 100 éves születése napján, mely ékességnek legszebb gyöngyét az izletesen renovált oltár képezi.

Elfogult szívvél nézte az egyházközség ez ünnepély közeledését, mert nehéz, sötét felhő gyanánt nehezült lelkületére a gond, honnan teremtsen elő annak megünnepléséhez szükséges anyagi eszközöket.

Elismerő dicsérettel említendő hát meg, hogy daczára a mai hitlaza és anyagi tekintetben oly nehéz időnek, az összes jubileumi költségeket az otthon, de kiváltkép a távol idegenben tartózkodó gyermekei ez egyháznak, a legnagyobb, nem is remélt áldozatkészséggel fedezték.

Elismerő dicséret illeti meg főképp azt, ki az egész — körülményekhez képest oly felette nehéz ügyet oly buzgó melegséggel kezébe vette,

oly czéltudatos odaadással irányította, s oly sikerteljesen be is fejezte — a helybeli lelkészt, Faix Mihályt.

Az ünnepélyes isteni tisztelet után a meghívott vendégek a fehér asztalokhoz ültek a vendégszerető lelkészlakban, mely alkalommal — a mint ez már rendszeren szokott lenni — lelkes pohárköszöntőkben találta folytatását a ritka ünnepély.

A mindenható, örökkévaló Istenünk, kinél nincsen időváltozás, tartsa meg, vezérelje, óvja s áldja ez egyházat a jövő században is! Kallath Károly szepes-tót-falvi lelkész.

A zólyomi ev. egyházmegye évi közgyűlései Besztercebányán augusztus hó 3—4 napjain élénk érdeklődés mellett folytak le.

Legelőször a lelkészi kar tartotta évi értekezletét, melynél az egyházmegyebeli összes papok részt vettek, kivéve a Simeon-korú horhádi lelkészt, kit gyengélkedése akadályozott a megjelenésben. Az értekezletet megelőzőleg a papok az Úr oltáránál jöttek össze, hol Kovács Dániel felső-lehotai lelkész tartott magvas és hatásos beszédet, mely után kiszorgáltatta az Úr szent vascsoráját a testvéreknek.

Az értekezletet Svehla Gusztáv alesperes vezette. Megnyitó beszédjében kegyeletes emléket szentelt egyházmegyénk elhunyt vezérének, Mokokovcsák János főesperesnek, kiemelve bokros érdemeit, úgyszintén fájdalommal emlékezett meg Molitórisz János garamszeghi lelkész, volt dekáanus haláláról, ki elborult elmével a Lipótmezőn fejezte be szomorú életét. Az értekezlet az elhunytakról való kegyeletes megemlékezését jegyzőkönyvébe iktatta. — A papi conferentia ez után több kérdés felett cserélt eszmét. Az egyik volt a theologiai intézetek egyesítésének kérdése, melynél a felszólalók egyértelműleg elleneztek az egyesítést, azon indokból, mivel ez úgyszólván elháríthatlan nehézségekkel járna, mert a helyhez kötött alapokat nem lehetne más helyen levő intézetre átruházni; továbbá nem is kívánatos a meglévő intézetek megszüntetése, sőt óhajtható, hogy az ország több pontján legyenek ily világító fáklyáink; s végül, mivel az egyesítés által praktikus czélt úgy sem lehetne elérni, legkevésbé a theologusok létszámának emelkedését. — Megbeszélés tárgyát képezte a zsinati törvény 74. §-ának értelmezése is, mely a lelkész hátramaradt családjának fél évi kegydíjáról szól, szükség volt e kérdés felvetésére, mert a „mindennemű lelkészi javadalom“ magyarázására a gyakorlati életben ellentétes nézetek merültek fel. Az értekezlet azon felfogás mellett foglalt állást, hogy az elárvult papi család fél évig mindazon jövedelemre bir igénynyel, melyet az elhalt lelkész élvezett. Azon sajnálatos jelenség, hogy akadtak az egyházi felügyelők között is oly gyöngékek, kik vegyes házasságot kötven, nem resztek a másik fél javára reversálist adni, azon

határozati javaslatra készítette a conferentiát, mely szerint oly egyének, kik születendő gyermekeiket téritvénynyel más vallású egyháznak ígérk el, minden egyházi méltóság, hivatal és tisztség vise- lésére alkalmatlanoknak declaráltassanak, mert ter- mészetes, hogy a kik saját családi körükben egy- házunk érdekét feladják s hithűséget nem tudnak tanúsítani, nem bizható olyanokra egyházunk szé- lesebb körű érdekeinek megvédelmezése.

Az egyetemes nyugdíjtervezettel az értekezlet most nem foglalkozott, mert annak szükségkép le kell küldetnie még az egyházakhoz is s így lesz alkalom még felette eszmecserét folytatni.

A számadások megvizsgálása után tudomásul vétetett, hogy boldogult Thébusz János zólyomi lelkész hagyományából az értekezleti könyvtárnak. mintegy 140 kötetnyi becses mű jutott, melyért a családhoz köszönő iratot intéz a papi testület. — A dél jóval elmult, mikor az értekezlet fel- oszlott.

A közös ebéd ismét összehozta a testvéreket, kiket Blatniczky Pál zólyomi lelkész — bevett usus szerint — mint új pap vendégelt meg. — A kedélyesség és az elmaradhatlan felköszöntők fűszereztek az ebédet.

Délután 3 óraker ismét a zöld asztalhoz szó- litott a kötelesség; következett a gyámintézeti köz- gyűlés, melyet Svehla Gusztáv alesperes társ- elnöklése mellett báró Radvánszky János vi- lági elnök, gyámintézetünk ügybuzgó s nagyérdemű pártfogója nyitott meg, szintén kegyelettel adózva a főesperes, mint egyházi elnök emlékének. — Örömmel konstatáltuk, hogy a gyámintézet szent ügyének oltárára az összes egyházak elküldték áldozat-filléreiket. A világi elnök báró Rad- vánszky János 100 frtnyi adományával 358 frt folyt be az egyházmegye 22 egyházából. — A közgyűlés helybenhagyta a bizottmány elosztási tervezetét, — a számadásokat approbálta s a pénz- tárosnak a felmentvényt megadta. — Ezután a közgyűlés az egyetemes gy. i. egyházi és világi elnökére szavazott, egyhangú bizalommal ismét Zelenka Pál püspökre és báró Radvánszky Bélára, az eddigi érdemes elnökökre adta szava- zatát, hasonlóan szavazott Laukó Károlyra, a bá- nyakerületi gy. i. egyházi elnökére. Végül egy bizottság felbontotta a helyi gyámintézetek szava- zatait az egyhm. gy. i. egyházi elnökére, melyek Svehla Gusztáv alesperest emelték ezen tisztség- re, ki azt készséggel el is fogadta.

A gyámintézeti közgyűlés után nyomban kö- vetkezett az özvegy-árva intézeti közgyűlés. Min- denekelőtt tudomásul vétetett a számvizsgáló bizott- ság jelentése a pénztárak állapotáról. — A lel- kész-tanítói özvegy-árva segélyegylet vagyona 398 frttal gyarapodott s 23,620 frtra növekedett. A papi özvegyeket segélyző Crenzner-féle segély- alapnak tőkéje 5642 frtból áll, — évi gyarapodás

365 frt. A kamat jövedelem egy része (1/8) eddig a tőke gyarapítására szolgált, de mivel a segély- zettek száma immár 26-ra szaporodott fel, a mi egyházmegyénk 22 egyházához arányítva, rendkívül sok, a közgyűlés elhatározta, hogy a mig az arány kedvezőbbé nem válik, az összes kamatjövedelem segélyjuttalékként kiosztandó a nyugdíjasok között. Felmerült azon kérdés is, hogy a tanítók és taná- rok, kik az országos nyugdíjban fel vannak véve, lehetnek-e özvegy-árva intézetünknek tagjai továbbra is. — A közgyűlés azon megállapodásra jutott, hogy a tanítók és tanárok nem kötelezettek az intézet tagjaiul, de ha belépésre jelentkeznek, fel- vétetnek ezután is. Végül az alapszabályok szük- ségessé vált átdolgozására külön bizottság küldet- tet ki, s ezzel a közgyűlés véget ért.

Az esti órákban megtartatott még az előér- tekezlet, mely a másnapi egyházmegyei közgyűlés főbb tárgyait vitatta meg.

Az egyházmegyei közgyűlés 4-én reggeli 9 óraker kezdődött. Az egyházak küldöttei szép szá- mal gyűltek össze, megtelt a tanácsterem. Az al- esperes imája után Csipkay Károly egyházmegyei felügyelő nyitotta meg a közgyűlést, ő is ékes szavakkal lerotta a kegyelet adóját oly korán örök nyugalomra tért elnöktársa, a főesperes iránt. A küldöttek igazolása után lelkes éljenzéssel fogadta a gyűlés az egyházmegyei felügyelő választásáról szóló jelentést, mely arról számolt be, hogy Csip- kay Károly orsz. képviselő további 6 évre újból felügyelővé választatott. Azután az esperes terjesz- tette elő részletes jelentését, mely az egyházi élet mult évi mozzanatait tüntette fel. Jól esett tapasztal- nunk, hogy hiveinknek sem buzgalma, sem ál- dozat-készsége nem lankadt, miről tanúskodik azon tény, hogy 10,000 frtnál többet adományoztak egyházi és iskolai célokra a jókedvű adakozók. — Sárkány Sámuel püspök örök emlékezetére 50 éves papi jubileuma alkalmából az egyházmegye 400 korona alapítványt tett, ennek rendeltetése felől úgy intézkedett a közgyűlés, hogy kamatai évenként a pozsonyi ev. theologusok otthona ja- vára szolgáltatassanak ki. — A közgyűlés elrendelte az egyházaknál a főesperesi hivatalra szóló sza- vazást; (a közbizalom előreláthatólag az alesperes- ben fog összpontosulni.) A libetányai tankör de- kanusa tisztéről lemondott, helyébe Lukács Pál libetányai lelkész választatott meg. Az administra- tív természetű ügyek elintézése után Träger Zsiga törvényszéki bíró szépen megindokolt hatá- rozati javaslatot terjesztett be az 1848-ki XX. t. cz. elvei életbeléptetésének sürgetése tárgyában, melyet a közgyűlés érdemesnek talált egész ter- jedelmében jegyzőkönyvébe iktatni.

A közgyűlés délután 1 óraker az elnökség éltetésével ért véget. Vitális Gyula.

A fehér-komáromi ev. egyházmegye 1887. aug. 4-én és 5-én tartotta rendes évi közgyűlését Székes-

fehérvárott, melyen az összes gyülekezetek képviseltették magukat. Az elnöki tisztet Hering Lajos esperes és hr. Solymosy Ödön akadályoztatása folytán dr. Nagy Vilmos kir. tanácsos, mint felügyelő töltötte be. A gyűlés ünnepi istenisztelettel vette kezdetét, melyen a gyámintézet fillérérol, hogy ez legyen szives és erős, Jánosy Lajos kcmáromi lelkész tartott lelkesítő, evangyelmű szeretet melegétől áthatott beszédet, az offertorium a szeretet-alap javára elszámoltatott. A gyűlés befejeztével pedig dr. Nagy Vilmos kezdeményezésére a pozsonyi theologusok otthonára 7 frt gyűlt egybe, mely az egyházmegye öt frtos adományához csatoltatott. Az esperesi jelentésnek két örvendetes és két szomorú mozzanata domborult ki. Örvendetes a püspöki látogatás áldása, melynek folytán úgy az összetartás érzete, mint a szervezkedés szükségének tudata és a buzgó áldozatkészség erősült úgy, hogy a gyámintézeti számla folyó pénztáron 40 frt nevedekést vett és a gyámintézeti tőke 1607 frt 68 krra emelkedett. A rendelkezésre álló összeg a csádbi egyháznak utalványoztatott ki. A másik örvendetes esemény, hogy az egyházpoltikai törvények hullámverései egyházunk bekepartjait érintetlenül hagyták s hűveink mind az evangyeliomnak, mind a hazának szeretetében kitűnnek, különösen Tordason a magyarosodás teljes győzelmet nyert, melyről az esperesi jelentés kiválóan nevezetes szavakkal emlékezik meg. Szomorú a tanügy hanyatlása és a másodtanítók magatartása; a tanügy hanyatlása nem a tankötelesek számának apadásában áll, mert ezen tekintetben hála Isten évről évre emelkedik az irniolvadni tudók száma; hanem az iskola vizsgálati jelentés azon pontjában, hol az iskolák birálatánál az általános eredményt nagyrészt csak elégségesnek jelzi; ugyanazért elhatározatott, hogy a tanítói kar nagyobb ügybuzgalmat fejtsen ki, mert ellenkező esetben, ha ismét ily csekély eredménnyel számolnak el, úgy fegyelmi vizsgálat fog az egyesek ellen elrendeltetni. A másik szomorú ügy az, hogy a másodtanítók minden engedély nélkül 4 havi szababságra mennek (holott a középiskolai tanár is csak 2 óra jogosult), 8 hóig tanítanak és vizsga után elhagyják a gyülekezetet és semmi szolgálattételre nem jelentkeznek. Elhatározatott, hogy esperesi engedély nélkül nem távozhatnak és egész éven kötelesek hivatásuknál fogva és a gyülekezet érdekében működni.

A tisztviselői kar változásai következők, megválasztattak ügyészszé Beliczay Gyula, törvényszéki taggá Jankó Dániel, jegyzővé Velsz Emil, iskolavizsgálóvá Horváth Sándor és Gölner Károly; a számvevőszék elnökévé Holko Mihály és Róth Márton, tagjává Vaskó István.

Az első magyar általános társasággal a tűzbiztosítási ügyek rendeztettek, de a 40% engedményből csak felét hajlandó átengedni az espe-

resség a kerületnek; a biztosítási ügyek vezetésére Hering Lajos esperest kérte fel.

A lelkészi nyugdíj-ügy rendezését helyesli és az egyházmegyei lelkészi nyugdíj alap javára püspök úr által átengedett képet ezer példányban kiadja, mely kedves emlékek t. i. dr. Baltik Frigyes képe 10 krért a székesfehérvári lelkészi hivatalnál kapható.

A budapesti lapokban közölt azon hír, mintha az ev. egyház papjai az államosításért folyamodtak volna, mint irányzatos koholmány, határozottan visszautasítottak.

Azon kétrédbeli indítvány, mely egyrészt a 68. évi 53. t. cz. 12. §-ának visszaállítását követeli, másrészt 48. a reversalist aláírt felügyelők a bizalmi állások magaslatáról letétessenek — bár elvileg helyesléssel találkozott — visszautaltatott az egyházmegyei lelkészi értekezlethez.

Az esperes úr jelentése, mint fáradhatatlan munkásságának történelmi bizonyítéka kinyomatni elrendeltetvén, ugyan ő megható szavakban mond köszönetet a hűvek áldozatkészségeért és a tanácskozásokban való részvételéért, hálát adva a nagy Isten megsegítő kegyelméért, a gyűlést imával bezárta.

A szarvasi főgymnásium felügyelő bizottsága tanárválasztás ügyében gyűlést tartott. A 13 pályázó között 4 r. kath. papirendű, 3 ev. ref. vallású jelentkezett. Az állást csak ideiglenesen töltötte be a bizottság. Schlaichó, Eperjesre ment tanítóképezdei tanár helyét szintén ideiglenesen Pappszász foglalja el. Sziráczky Gyula rajztanár bemutatta jún. 25-ről kelt oklevelét.

Alulírt közhírré teszi, hogy a tiszai ág. h. ev. egyházkerület eperjesi Collegiumának theologiájában a szak- és lelkészi vizsgálatok f. é. szeptember hó 10-ik és 11-ik napjain tartatnak meg. Az ezen vizsgálatokat letenni kívánók tehát szeptember hó 5-ik napjáig jelentkezzenek nálam okirataik beküldésével. Eperjes, 1897. aug. 17. Csengey Gusztáv theol. dékán.

KÜLFÖLD.

Demokeresztényeknek nevezik az olasz kath. demokratákat. Ezek abban fáradnak, hogy Olaszországot szövetséges köztársaságokra darabolják szét s a pápa vezetése alá helyezték. Róma legyen a pápa birtoka, ki ott a souverain lesz és egyszersmind az olasz Egyesült Államok elnöke.

Ernő a Hitvalló emlékének ünneplése érdekében bocsátott ki a hannoverai országos egyháztanács egy rendeletet, mely szerint a reformatió ezen nagy védelmezőjének és rendithetlen bajnokának kiváló működése születésének négyszázados évfordulója alkalmából akár a prédikációban, akár azon kívül méltánylandó. A kegyeletes intézkedés a legnagyobb örömmel vétetett tudomásul.

IRODALOM.

Sárospataki lapok az 1894-ik évi XXXII-ik t. cz. hatásáról szólva, megemlíti, hogy a kormány-
nak bevallott célja nem volt egyéb, mint törvé-
nyei ellen teljes erővel sorompóba lépett ultra-
montán — reakcionárius áramlat kapzsi kezeit meg-
kötni s mégis egy olyan félrend-szabályfajta
törvényt alkotott, a mely annak az áramlatnak
egyenesen törvényes medret és annak jogosult-
ságát elismeri, viselkedését védelme alá veszi.
„Az ultramontán katholicismus, a mely a szabad-
elvűséggel elvileg nyílt homlokkal sohasem lépett
s nem is léphetett paktumra s már kezdetben az
egyházi politikai törvények országgyűlési tárgya-
lása alkalmával ezek ellen mélyeséges gyűlöletét a
leghangosabban kiabálta, azokat, mikor az állam-
eszme diadalmaskodott, a maga javára ellenséges
céljaira aknázhatja ki. A protestantismus pedig,
a melyet a szabadság szült, szabadelvűség növelt
nagygyá s magához hiven csak ennek légkörében
lehet képes kitejteni rendes körülmények között
igazi nagy eredményeket, a szabadelvű törvények
miatt külső veszteségeket szenved, mint társadalmi
tényező hátrányos helyzetbe jut. Ez az állapot, ha
egy egyházi belső, vagy egy állami, társadalmi
külső, gyökeres operációval idejekorán elejét
nem vesszük, előreláthatólag mind jobban fogja
éreztetni a maga romboló hatását közéletünkön s
annak fenntartásával a helyzet mind tarthatatlan-
nabbá lesz, míg a közügyek teljes megfeneklése,
vagy egy nagy társadalmi rázkódás be nem kö-
vetkezik. Az államkormánytól nem igénylünk többet,
csak annyit, hogy miután egyházunk úgy
eszmei tartalmával, mint külső szerkezetével állam-
fenntartó és társadalomvezető tényező gyanánt ré-
gen, még kedvezőtlenebb időkben törvényesen
elismeretett s közhasznosságáról folytonosan fé-
nyes bizonyosságokat tett: venné figyelembe a kath.
egyházétól lényegesen különböző eszméinket, szel-
lemi és működési irányunkat s azokról intézke-
déseiben, alkotásaiban nem feledkeznek meg addig,
míg majd egyszer talán csak támad erkölcsi bá-
torsága arra, hogy azzal teljesen egyenlő körü-
lmények közé juttasson bennünket. Eddigi kormá-
nyaink nem tették meg azt, a mit meg kellett
volna tenniök, hogy az 1894. évi XXXII. t. cz.
alkotása előtt a talajt kellőleg előkészítsék. Úgy,
a hogy most vagyunk, a benső szabad vallásos
meggyőződés jogának védelme, bár a vallássza-
badság törvénybe iktatott, államilag teljesen el-
van hanyagolva s ez eredményezi a felfordult
viszonyokat. Hogy a XXXII. t. cz. nekünk protes-
tánsoknak veszteségünkre szolgál, annak egy tö-
lünk nem függő különös oka is van, melyet sem
az állam, sem a kath. egyház, úgy látszik saját
érdekében nem akar számításba venni a viszonyok
megítélésénél. Ez az ok a korunk szellemét egé-

szen lenyűgözve tartó, az ev. keresztyén alapesz-
méekkel éppen semmit sem törődő, az állami és
kath. intézményekben már majdnem megdönthe-
tetlen rendszerbe foglalt materialisztikus áramlat.
Eme két nagy erkölcsi testület, a hit bensőségét,
az erkölcsök mélységét alig véve számításba, va-
lósággal mintegy machinatio útján teremti elő a
szükséges létfenntartási eszközöket, doctrinákat és
embereket s ezzel a materialismus terjedésére az,
irányt maga mutatja. Keresztyén, állami, társa-
dalmi szempontból tekintve micsoda állapot az,
midőn a kath. klérus, nyilván külső előnyöktől
édesgetve, egy kihasználható törvény oltalma alatt
egész vehementiával akarja magát rávetni a má-
sok meggyőződését mindig tiszteletben tartó pro-
testantismusra, arra a protestantismusra, a mely
hit- és erkölcs dolgában mindig volt és ma is van
olyan élő és jótékonyan ható tényezője az állami
és társadalmi életnek, mint a kath. egyház s e
mellett teljesen megfelelnek saját egyháza számta-
lan tagjának szemmel látható hitetlensége és er-
köleltelensége ellen kemolyabb, hatékonyabb ak-
cióba lépni. Ha mégis egy (ppen szabadelvűséggel
kaczérlódó törvény miatt nekünk, protestánsoknak
kell számbeli veszteségeket szenvednünk, nem
jelenthet egyebet, mint az eszmék és a gyakorlati
élet közt az ellentéteknek erőszakos módra való
kieleltetését az egyházi reakció támadását a közha-
ladás ellen s ezeknek folyamányaként társadalmi
közviszonyaink teljes felfordulását! A kath. egy-
házak a szabadelvű materialismus mai légkörében
úgy élnek, mint a hal a vízben. A prot. egyhá-
zak pedig gyengülnek, fogyatkoznak. A dolgok
ilyen állapotában nekünk egyenesen a materialis-
musra s abban azokra a hamis rendszerekre, lel-
ketlen módszerekre, nagyhatalmi faktorokra és
azoknak fondorlataira kell teljes erővel támadnunk,
a melyek a mostani felfordult viszonyokat elő-
idéztek s állandó melegágyait képezik azoknak. —
Azért közöljük az említett lap „felfordult viszo-
nyok“ című cikkét részletesebben, hogy lássuk,
miserint mindkét protestáns egyház feljajdul a
kiáltó sérelmek és veszteségek miatt s készül
fegyverbe állani egyesült erővel, az 1848-iki XX
t. cz. életbeléptetése kivivásáért. Ha a kormány
az eddig adott alamizsna helyett nem nyújt bizto-
sítékot adott ígérete beváltására: következik a
harcz, az elkeseredett küzdelem. A pádár-perjése-
meleghegyi ev. egyház felsőbb hatóságaihoz be-
adta indítványát az 1868-iki LIII-ik t. cz. 12 §-
ának törvényhozási úton való visszaállítására,
valószínűleg jönni fog a felekezeten kívüli eltör-
lésére vonatkozó indítvány s így tovább. Egyházi
és vallási érdekünkért sikra kell szállnunk, mert
máskülönben az a liberalis protestantismus az ál-
lam jóakarata mellett, a kath. klérus segítségével
— mit bánják ők — tönkre is mehet.

Mit köszönünk a reformációnak? Mellékletül az

evangyéliumi vallás fő pontjai. Irta Zimmermann Pál, bécsi ev. lelkész. A második bővített kiadás után, a szerző engedelmével fordítva. Ára 5 kr. Kapható Tereh Gyula ref. népiskolai felügyelő-lelkésznél H.-M.-Vásárhelyen. A tiszta jövedelem a h.-m.-vásárhelyi ref. egyházi „Jótétegyesület” javára fordítatik. Melegen ajánlható, tanulságos, lelkesítő szép művecske!

ÜZENETEK.

K. S. Kiszedettem, de már nem fért be a minapi számba. Igen köszönöm! — **K. S. G. J. G. M.** Előbb nem fért be. — **M. A.** Köszönöm; mentül többször zenditse meg! — **H. J.** Levél megy. — **H. L.** Türelmet kérek; köszönöm. — **G. M.** Kértem, még a gyűlés előtt, levélben; nem küldte meg, sőt nem is válaszolt levelemre. — **Z. D.** Az év végéig most már rendben van. Nagyon örülök az ígéretnek! — **K. S.** Az illetőt értesítettem. — **M. S.** Köszönöm. Régen várok már onnan valamit. A beszédeket mentül előbb kérem. Mutatványszámot küldök majd. — **S. K.** Szívesen közlöm, s ha tesszik: néhány példányt is küldök belőle emlékül. A püspöki látogatásról legcélszerűbb a jegyzőnek írnia, a ki végig vele járt; mert ha mindegyik egyházból külön küldik be: nagyon hosszadalmas; úgy szólván: mindenütt egyformán folyik le a fogadtatás, (még abban is, hogy r. kath. papok nem mennek el tisztelegni, pedig a protestansoktól elvárják a r. kath. püspökök a tisztelgést; bizony több önértet nem ártana nekünk!) Az egyházmegyei gyűlésről nem kaptam egy sor jelentést sem; csak az elsőnek jár a lap. A szíves érdeklődést köszönöm. Régen tartok vezércikket készen, a mi téged érdekelne, de nem kapok helyet! — **B. P.** Köszönöm; a legközelebbi számban. — **H. J.** megérkezett, de még nem olvashattam el. B. Titusz írta, s csak tévedésből maradt Péter.

Magyar egyházba

SEGÉDÜL

kész menni egy káplán. Czimét megmondja a szerkesztő.

Csáva evang. német gyülekezetének évi **950 frtnyi** összes jövedelmet és **lakást** nyújtó

lelkészi hivatalára

jelentkezhetni **szeptember 4-ig** a presbiteriumnál. 52 1—1

Evang. theologus

nevelői állást

keres. — Bővebb felvilágosítást e lap szerkesztője ad.

50 3—2

Orosháza községe egy, esetleg több tanyai

tanítói állomásra

pályázatot hirdet. — Amennyiben ezen iskolák növendékei elenyésző kis rész kivételével tisztán ág. hitv. evangélikusok s a tanító a vallás tanítására is kötelezve van, csakis ág. hitv. evangélikusok pályázatai vétethetnek figyelembe. — **Fizetés:** 400 frt, szabad lakás kerttel, minden tanuló után fejenként 1 frt tandíj. A pályázók felszerelt folyamodványaikat **f. évi aug. 26-áig Kodi Márton** ref. lelkész s iskolaszéki alelnökhöz adhatják be. 49 2—2

A KERESZTYÉN ANYASZENTEGYHÁZ RÖVID TÖRTENETE.

Irta: KOVACSICS GYULA.

Ára 16 kr.

A dunántúli ágost. hitv. evang. egyházkerület által ajánlott tankönyv.

KIS TÜKÖR.

Konfirmandusoknak tankönyvül, keresztény családoknak házi épülésre szánt könyv.

Szerkesztette: BOGNÁR ENDRE.

Ára 30 kr.

Ezen könyvek új kiadásban megjelentek és kaphatók

KIS TIVADAR

könyvkereskedésében Pápan. 48 2—1